

Осіпенко В. В.

Харківська державна академія культури

ЕТНОПРОЕКТ «ВІЗЕРУНЧАСТІ ПІСНІ» С. КАРПЕНКО: ТРАДИЦІЯ ТА ЇЇ СУЧАСНЕ СЦЕНІЧНЕ ВІДТВОРЕННЯ

УДК 784.4.031.4.091Карпенко(045)
ID ORCID 0000-0002-2847-190X
DOI 10.33625/2409-2347-2019-2-81-86

Осіпенко В. В. Етнопроект «Візерунчасті пісні» С. Карпенко: традиція та її сучасне сценічне відтворення. Статтю присвячено актуальним проблемам сучасного виконавського фольклоризму, а саме специфіці створення сценічної виконавської версії народної пісні та її композиторського опрацювання відповідно до народної музичної естетики, законів музичного мислення та особливостей художнього висловлювання у сфері народної пісенної та інструментальної традиції. Розглянуто характер співвідношення наукової реконструкції, духовно-медитативного заглиблення в традицію і художньо виправданого сценічного відтворення емоційно-образної сфери автентичних пісенних зразків. Виявлено особливості сценічного відтворення та композиторського опрацювання зразків давнього орнаментального співу народнопісенної традиції України в етнопроекті С. Карпенко «Візерунчасті пісні», що на сучасному етапі продовжує найкращі традиції народної музикування України та розвиває найскладніший тип виконавського фольклоризму — авторську інтерпретацію.

Ключові слова: народнопісенна традиція, виконавський фольклоризм, давній орнаментальний спів, інструментальне народне музикування.

Осіпенко В. В. Этнопроект «Візерунчасті пісні» С. Карпенко: традиція і її сучасне сценічне відтворення. Стаття посвячена актуальним проблемам сучасного виконавського фольклоризму, а саме специфіці створення сценічної виконавської версії народної пісні та її композиторського опрацювання відповідно до народної музичної естетики, законів музичного мислення та особливостей художнього висловлювання у сфері народної пісенної та інструментальної традиції. Розглянуто характер співвідношення наукової реконструкції, духовно-медитативного заглиблення в традицію і художньо виправданого сценічного відтворення емоційно-образної сфери автентичних пісенних зразків. Виявлено особливості сценічного відтворення та композиторського опрацювання зразків давнього орнаментального співу народнопісенної традиції України в етнопроекті С. Карпенко «Візерунчасті пісні», в якому на сучасному етапі продовжуються найкращі традиції народної музикування України та розвивається найскладніший тип виконавського фольклоризму — авторська інтерпретація.

Ключевые слова: народно-пісенна традиція, виконавський фольклоризм, давнє орнаментальне співу, інструментальне народне музикування.

Osypenko V. Ethno Project *Ornate Songs* by Susanna Karpenko: Tradition and Its Modern Stage Reproduction.

Background. The victory of Ukraine at the Cannes Film Festival in 2018 was a significant event of asserting the relevance of the old Ukrainian folk-spiritual tradition, the fact of world recognition of its artistic, historical and spiritual significance in the present-day culture, as well as creative activity on its reproduction. Within a week of criticism of the film *Woman at War* (co-produced by: Iceland, France, Ukraine, directed by Benedikt Erlingsson) received a prestigious film award for the music, of which most soundtracks are Ukrainian authentic songs that struck the critics at the world premiere. Three professional folk musicians, performers of folk songs Susanna Karpenko, Galyna Goncharenko, and Iryna Danylenko, through singing, skillfully embodied the image of Ukraine, its voice-soul. The research of folk-song performances in the present-day conditions of the continuous extinction of tradition and the substantial quantitative advantage of folklorism over the manifestations of genuine authentic culture remain extremely relevant. The best secondary

performers nurture the high artistic and spiritual level of Ukrainian folk-performing artistic culture and present it brightly, confidently and convincingly in contemporary art. The study of their experience, as well as the study of regional vocal styles on the basis of the analysis of the singing folk masters-ethnophors, determine the prospects for preserving the originality of folk music aesthetics in performing culture. In the process of forming the peculiar spiritual paths of the world cognition and unique forms of artistic and creative world reproduction, most scholars recognize the leading role of traditional culture. The creative potential of the development of vividly national performing arts lies in traditional chants, the folk sense of beauty and relies on the ethnic sound-ideal, the comprehension of the phenomenon of lyrical singing as a mental trait, awareness of the spiritual experience of the people.

The **objective** of the article is to research the peculiarities of the study and stage reproduction of folk-song tradition in the work of Susanna Karpenko.

The object of the research is traditional folk art of Ukraine.

The subject is the specificity of the contemporary stage reproduction of the folk song tradition in the ethno project *Ornate Songs* by Susanna Karpenko.

Methods. The methodological base of the paper is an integrated approach to the scientific cognition of the functioning of folk-song tradition in the modern direction of performing folklorism. The historical-genetic method is used to find out the genre-stylistic peculiarities of folk-song and instrumental traditions of Ukraine. Also, performing-interpretive methods of research have been used, namely: the method of the interpretive analysis, aimed at understanding the creative artistic concept in the performing versions of folk songs, and the method of *comparative discography*, realized in the comparative analysis of various performing interpretations of the composition arrangements of folk pieces and author's carols *New Joy* and *Oh Beautiful Girl*.

Results. The singing of Susanna Karpenko is characterized by the most important features of folk-song performance, namely: a close position in sound, yodeling (Polissia style), fine runs, melodic variations, pronounced musical and language dialects. Authentic pieces are performed by the singer, with the maximum accuracy and immersion into the specifics of traditional singing and scientific level of reconstruction. During the performances, the feeling of belonging to the old culture, the manifestation of profound individual experiences prevails through such a spiritual expressive act as traditional singing, which realizes the inner need of a person in self-cognition and self-catharsis.

Susanna Karpenko finely and inspiredly creates the organic integrity of the artistically rich material of folk-song pieces in search of the best option for the performing version, reviving the old culture of creating harmony in the world. For example, the songs *Cossacks Were Riding*, *Oh Mother Walk on the Porch*, and also the author's carols, sound every time in the new tone and melodic-harmonic improvisational interpretation.

Conclusions. Susanna Karpenko shows a high professional vocal skill of unique traditional ornamental singing, elegance of performance and a sense of style. The singer finds the harmonious balance of meditative deepening in the tradition and artistically justifiable stage reproduction of the emotional and image sphere of folk-song pieces. Rich experience in expeditionary, research, teaching and performing activities allowed Susanna Karpenko to open a new direction in her work related to composition experiments. The singer at the present stage continues the best traditions of folk music making in Ukraine and develops the most complex type of performing folklorism — the author's interpretation. Exploring the

leading principles of musical thinking underlying the formation of the old folk music culture and still thriving in the performing tradition, Susanna Karpenko seeks to present to the contemporary listener the traditional folk-song and instrumental performance of Ukraine in its distinctive beauty and aesthetics, the integrity of world perception, the depth of senses and wisdom of our ancestors.
Keywords: folk song tradition, performing folklorism, ancient ornamental singing, instrumental folk music.

Постановка проблеми. Знаковою подією ствердження актуальності давньої української народнопісенної традиції, фактом світового визнання її художнього, історичного й духовного значення в культурі сьогодення, а також творчої діяльності з її відтворення стала перемога України на Каннському кінофестивалі 2018 р. У межах тижня критики фільм «Гірська жінка на війні» (спільного виробництва: Ісландія, Франція, Україна, режисер — Бенедикт Ерлінгссон) отримав престижну кінонагороду саме за музику, більшість саундтреків якої — це українські автентичні пісні, що вразили критиків на світовій прем'єрі. Три професійні фольклористки, виконавиці народних пісень Сусанна Карпенко, Галина Гончаренко, Ірина Данилейко через спів майстерно втілили на екрані образ України, її голос-душу. Цей образ пов'язано з темою материнства — сподівань і вагань головної героїні. Її переживання та внутрішні діалоги з майбутньою донечкою — дівчиною-сиротою з України реалізуються у звучанні автентичних зразків старовинних пісень з дещо адаптованими поетичними текстами у відповідності до сюжету фільму.

Дослідження народнопісенного виконавства в сучасних умовах невинного згасання традиції та суттєвої кількісної переваги фольклоризму над проявами справжньої автентичної культури залишаються надзвичайно актуальними. Кращі вторинні виконавці плекають високий художній і духовний рівень української народнопісенної виконавської культури та яскраво, впевнено й переконливо презентують його в сучасному мистецтві. Вивчення їх досвіду, а також дослідження регіональних вокальних стилів на ґрунті аналізу співу народних майстрів-етнофорів зумовлюють перспективи збереження самобутності народної музичної естетики у виконавській культурі. У процесі формування своєрідних духовних шляхів світопізнання та унікальних форм художньо-творчого світовідтворення більшість науковців визнають провідну роль традиційної культури. «Усна традиційна творчість, на відміну від інших видів мистецтв та форм збереження масової свідомості, була й залишається органічним виразником ментальності, ідентифікації народу, а разом із мовою — фактором безперервності духовного розвитку, тягlostі культури. Саме у фольклорі потужно актуалізовано поняття ідеального образу людини» [2, с. 105]. Творчий потенціал розвитку яскраво національного виконавського мистецтва криється в традиційних наспівах, народному відчутті прекрасного та спирається на етнічний звуко-ідеал, осягнення феномена ліричної пісенності як ментальної риси, усвідомлення духовного досвіду свого народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій виявляє наукові зацікавлення учених даною проблематикою і дозволяє окреслити декілька напрямів. Вивченню локальних співочих (вокальних) стилів та специфіки індивідуальної виконавської манери присвячено роботи Н. Боярської, Л. Гапон, А. Іваницького, Я. Куришко-Шаргар [6]). Теоретичні узагальнення щодо методів роботи над народнопісенними зразками містять праці Г. Бреславець, Л. Гапон, Т. Сопілки. Творчості сучасних професійних виконавців народної пісні присвячено роботи Ю. Карчової, Р. Лоцман. Творча діяльність С. Карпенко не була предметом наукового дослідження.

Метою статті є дослідити особливості опрацювання та сценічного відтворення народнопісенної традиції у творчості Сусанни Карпенко.

Об'єкт дослідження — традиційне народнопісенне мистецтво України.

Предмет — специфіка сучасного сценічного відтворення народнопісенної традиції в етнопроєкті «Візерунчасті пісні» С. Карпенко.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Статтю виконано відповідно до плану науково-дослідницької роботи Харківської державної академії культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. На ґрунті власних експедиційних матеріалів та вражень від спілкування з носіями традиції, вивчення й осягнення зібраного пісенного скарбу працює над сценічним відтворенням традиційної музики, а також у напрямі її сучасного композиторського опрацювання Сусанна Карпенко. Як фольклорист-дослідник та співачка вивчає український традиційний мелос та давню пісенну культуру різних народів світу. С. Карпенко присвятила свою творчу діяльність збереженню й розвитку високої виконавської культури народнопісенної традиції України, а саме її самобутнього давнього орнаментального співу. Співзасновник, співкерівник і учасник відомого київського фольклорного гурту «Божичі», «Школи народного танцю від «Божичів», лауреат багатьох міжнародних і всеукраїнських конкурсів і фестивалів, учасниця спільних музичних проєктів з Олегом Скрипкою, Дмитром Найдичем та Ле Гранд Оркестром, учасниця телепроєкту «Голос країни — 3» на каналі «1 + 1», Сусанна Карпенко є викладачем народного співу Хорової студії при Національному заслуженому академічному народному хорі України ім. Г. Верьовки, а також керівником дитячого фольклорного ансамблю «Райгородок» (Київської дитячої школи мистецтв № 2), який є відгалуженням фольклорного ансамблю «Божичі». Останнім часом С. Карпенко працює в Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара», що його концепцію діяльності визначають проєкти з комплексного висвітлення української традиційної культури в її цілісності й самобутності. Мисткиня зазначає про відкриті для себе можливості повної творчої реалізації в проєктах центру, спрямованих на відродження національної свідомості, збереження й розвиток найкращих традицій українського народного мистецтва [1].

Сусанна Карпенко народилася в с. Красилівка Бахмацького р-ну на Чернігівщині, успадкувавши свій співочий талант від музичної родини матері. Доленосними для Сусанни стали знайомство з відомим фольклористом, учасницею гурту «Древо» Іриною Клименко та навчання у фольклорному ансамблі «Володар», де й захопилася фольклором, полубила автентичне виконавство. Саме там майбутня співачка розпочала своє творче зростання в напрямку виконавства, збирання та дослідження народнопісенної традиції (1997 р. — перші експедиції Рівненщиною, Житомирщиною; зараз має величезний архів українських пісень). С. Карпенко закінчила факультет музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтва за спеціальністю «фольклор», де вивчала народний спів у класах Г. Коропніченко та І. Сінельнікова (ансамблі «Володар», «Крालиця»). Під керівництвом доцента Олени Шевчук здійснила 2001 року наукове дослідження та опублікувала статтю «Зимовий обрядово-пісенний цикл східної Чернігівщини (межиріччя Десни і Сейму)» [3]. До питань наукового зацікавлення входять проблеми мелогографії, мелотипології зимових жанрів, укладання мелоареалогічної карти, а також питання резонансної природи народного співу, про що свідчить доповідь С. Карпенко «Резонансні зони фольклорного співу» на науковій конференції ЛЕК (Лабораторії етномузикології (Київської)) Національної музичної академії ім. П. Чайковського «Слов'янська мелогографія — 4» (3–4 травня 2014 р.).

Надзвичайно плідним став театральний досвід співачки. Вистава, створена «Божичами» спільно з Центром сучасного мистецтва «ДАХ» і режисером Владиславом Троїцьким «У пошуках втраченого часу» отримала премію 2001 року «Київська пектораль». Цікавою та успішною стала робота над власною фольклорною виставою «Божичів» «Коло життя», що була побудована на історіях, записаних в експедиціях гурту (2005). Відомий київський режисер Андрій Приходько теж залучив до своєї вистави «Аз», виконуваної в театральному центрі НаУКМА, «Божичів» (2008). Напрям, пов'язаний із театром, з акторами відкрив співачці новий погляд на контекст, у якому може звучати фольклор, а також нові можливості власної творчої реалізації. С. Карпенко є музичним керівником вистав Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка «Morituri te salutant», «Райське діло», «Життя — це сон». У цікавій експериментальній виставі «Райське діло» за мотивами новел Івана Малковича (реж. А. Приходько) Сусанна Карпенко працювала з акторами, вивчаючи з ними народні пісні. Знаковою для неї стала вистава за новелами В. Стефаніка (режисер Дмитро Богомазов), яка надихнула на творчість у композиторській сфері, спочатку у формі невеличких аранжувань. За краще музичне оформлення вистави «Morituri te salutant» за новелами В. Стефаніка С. Карпенко 2014 року стала володарем театральної премії «Київська пектораль». А в наступній виставі «Життя — це сон» (режисер Андрій Приходько), працюючи з

акторами, зі співаками хору, з оркестром уже як композитор, навчилася особливій емоційній віддачі при роботі над піснями, над створенням образу.

Такий досвід уможливив появу камерних концертів-вистав етнопроекту «Візерунчасті пісні» (створений 2011 р.), один із яких було представлено львівській публіці 21 листопада 2013 р. у Театрі ім. Леся Курбаса [5]. «Візерунчасті пісні» — дорогий для співачки сольний проект, де вона яскраво високопрофесійно проявляє себе як етноспівачка, виконавиця складних стилів автентичного співу в його розмаїтті регіональних вокально-тембрових традицій. Це давнє пісенне виконавське мистецтво сповнене багатством мелодичних прикрас, вокальних прийомів, мелізмів, форшлагів. Воно криє в собі відголоски епохи ковзаючого інтонування, а також часів формування езотеричного змісту обрядових наспівів з їх звуко-магією ритуального співу. Саме найдавніша практика співомовлення епохи ковзаючого інтонування розвинулась у надзвичайно багату дрібною мелізматикою, варіантними та нейтральними щаблями співочу культуру. А темброво насичений гучний відкритий звук грудного резонування, що застосовується навіть у звичаєвих піснях, не пов'язаних із обрядовістю, безумовно, являє собою відгомін епохи язичництва. Ці якісні характеристики прадавньої культури надзвичайно майстерно виявляє практично в кожному виступі Сусанна Карпенко. Співачка обирає саме такі пісні (переважно поліської традиції), що є яскравим прикладом давнього орнаментального співу, на ґрунті вивчення якого і виникла ідея унікального етнопроекту «Візерунчасті пісні».

Проект зародився в співпраці з музикантом, виконавцем на духових народних інструментах Максимом Бережнюком, що родом з Рівненщини, випускником Національного університету культури, учасником фольклорного гурту «Кросна» та сучасних фолкгуртів «Веселі Вуйки» від «Камо Грядеши». Головна ідея проекту — відтворення цікавих традиційних вокальних технік та художні експерименти на основі поєднання співу з колоритом різноманітних духових музичних інструментів (флейта Пана, сопілки, дводенцівка, флора, волинка, дудук, кавал та ін., які гарно сполучаються з голосом), специфікою технік гри та характеру народного музикування взагалі. Різні інструменти, залучені митцями, не завжди відповідають традиції, але гарно сполучаються з голосом. Концепція камерного жанру проекту «Візерунчасті пісні» спрямована на глибоке уважне слухання. Співачка відчуває «свого слухача як такого, що цікавиться і насолоджується деталями» [4]. Частина репертуару проекту автентична, а решта — це авторські версії народних пісень та оригінальна музика, написана за принципами народного музичного мислення.

Звуки дзвінкого відкритого голосу насиченого тембру поширюються далеко та окреслюють простір спілкування людини з душами предків. Так у традиції відбувається сакральна розмова зі Всесвітом людини, що перебуває нібито наодинці сама з собою, але з неодмін-

ним відчуттям всеприсутності великого Роду, духовної єдності з ним. Сама назва концерту і в цілому етнопроект «Візерунчасті пісні» проголошує надзвичайну красу, особливу естетику давньої народнопісенної культури, перш за все української (унікальні наспіви Полісся, Карпат, Полтавщини), хоча в програмі представлено також давні зразки татарського, польського, російського та сербського пісенного фольклору. Слухача асоціативно спрямовано на паралелі з тонкою красою плетених мережив, мистецтвом творити красу і разом із цим гармонізувати простір круг себе, сполучаючи мікро- та макросвіти. Цей стан щирого захоплення, любові та особливого благоговіння співачка підтримує протягом усіх 19 номерів близько години звучання «живої» музики. Пошуками саме «живої» музики означена діяльність останніх 10 років гурту «Божичі», одного з основних напрямів діяльності С. Карпенко. У лекції «Жива і мертва музика» [10] І. Фетисов окреслив цей шлях пошуків перемогами цікавих відкриттів стосовно найголовніших принципів музичного мислення, що проявляються в традиційному народному музикуванні та стають необхідною передумовою створення саме такої «живої» музики.

Важливою складовою драматургічного розвитку концерту є темброва насиченість і розмаїття — від експозиції сольного акапельного звучання в № 1 «Гей-гей да зайшло сонце» (Житомирське Полісся) до № 7 «Їхали козаки» (Рівненське Полісся) — флейта Пана Максима Бережнюка і народна скрипка у виконанні Сергія Охрімчука в сполученні з голосом Сусанни Карпенко у вступі та кодї, а також контрастне акапельне звучання гуртового співу всіх музикантів. А в № 19 «Зажурилася, засмутилася молода дівонька» (Гуцульщина) постають розвинені імпровізації музикантів, звуконаслідування співу пташок (різні духові інструменти) та насичений гуртовий спів, невинно супроводжуваний награваннями скрипки. Програму побудовано на контрастних протиставленнях пісенності й інструменталізму, тембрової, динамічної, образної, темпоритмічної характерності. Так, у № 2 «Сєно моє, сєно...» голос супроводжує духовий інструмент, який у паралельному октавному русі (гетерофонно) виводить мелодію, імпровізуючи в межах мелізматичного варіювання. Голос органічно якнайкраще сполучається з духовим інструментом, маючи природну темброву й темпову спорідненість, а також характерну тенденцію до протяжності та розспівності. № 3 «Полька» — контрастний номер, що протиставляє попередньому стриманому висловлюванню іскрометне яскраво технічне віртуозне начало інструментального музикування (скрипка, бубон). № 4 — знов контрастом звучить традиційний акапельний гуртовий спів — «Хмурон сєлезьон» (Білоруське Полісся). № 8 акапельна сольна «Ой п'яна ж бо я, п'яна» (Житомирське Полісся) — контраст попереднім вокально-інструментальним композиціям. № 9 «Оберек» — контраст суто інструментального танцювального номера (скрипка й бубон).

Найбільш яскраво концертно вибудовано композиції пісень № 16 «Пасєю сває горе» (Псковщина, Росія), № 18 «Ходе мати по ганку...» (Гуцульщина) (сербська пісня «Дєвојко се сунцу противіла» — середня частина номера). Концертна програма включає елементи майстер-класу — демонстрацію, пояснення й порівняння особливостей йодлювання і гукування в традиціях Західного і Східного Полісся (№ 13 «Да як поїду же я...» (Рівненське Полісся), № 14 «Ой я в бару ваду бярю» і № 15 «Ой сєл варабєй...» (Брянщина, Росія)). Співачка демонструє свою майстерність також у грі на бубні («Полька» (Рівненське Полісся), «Яврумда салгирнин бою» (кримськотатарська пісня), «Коломийки» (Гуцульщина)).

С. Карпенко талановито і натхненно творить органічну цілісність художньо насиченої матерії народнопісенних зразків у пошуках найкращого варіанта виконавської версії, відроджуючи давню культуру сотворення гармонії світу. На цю характерну рису народної музичної культури вказує І. Мацієвський, зазначаючи, що у простір повертається «не одиничний текст одномоментного виконання, а досить широке інформативне поле кожного твору (парадигма пісні — за С. Грицею) та жанру, що є обмежені чисельністю і передбачають чисельність варіантних реалізацій, з яких кожна є продуктивною лише в певній конкретній ситуації комунікаційного акту “творчість-сприйняття”» [7, с. 124]. Так, щораз у новому тембровому та мелодико-гармонічному імпровізаційному прочитанні звучать пісні «Їхали козаки», «Ходе мати по ганку...», а також авторські колядки.

Для авторських творів С. Карпенко обирає традиційні жанри. Композиція «Дівко красива» — це авторська колядка на давню народну обрядову поезію. Створена для народних голосів та давніх інструментів (скрипка, фідель, бубон, народні духові), вона містить елемент змагання співу та інструментального музикування [8]. Колоритне поєднання співомовної мелодики, елементів кантиленності з терцієювістю, метричної змінності реалізується в крещендуючій формі з поступовим насиченням звучання на рівні тембрового, фактурного, варіативно-мелізматичного та динамічного розвитку.

У паризькому храмі святого Володимира Великого 24.11.18 на проєкті Concert unique Polyphonies d'Ukraine у виконанні фольклорного ансамблю «Божичі» (вокал), Кирила Бородіна (скрипка), Володимира Пономарьова (альт), Марії Хмельової (флейта) прозвучав цікавий авторський твір С. Карпенко «Нова радість стала». Композиторська версія традиційної гуцульської колядки поєднує співомовну специфіку давніх обрядових пісень зі стилістикою музики українського бароко, яскраво проявляючи характерний для Карпатського регіону, а саме для інструментального народного музикування дуалізм елементів християнського та етнотрадиційного начал (на що вказує І. Мацієвський) [9]. Гірська практика різдвяного колядування передбачала гру на трембітах, рогах, скрипках і взагалі виявляла домінантне значення саме музичного інструменталізму в

традиційній духовній культурі регіону. Дослідник звертає увагу також на характерну тридольність колядничкової ходи: «Вони йшли від хаги до хаги танцювальними кроками, припадаючи то на одну, то на другу ногу в тридольному метрі» [7, с. 119]. Така тридольність присутня в інструментальному рефрені авторської версії С. Карпенко.

Ще одна виконавська версія цього твору, що прозвучала в залі Національної філармонії України на різдвяному концерті гурту «Божичі» 10 січня 2016 р., **привертає увагу цікавим тембральним прочитанням рондальної композиції** [8]. Інструментальний вступ розпочинає народна скрипка Сусани Карпенко, підхоплена з другої фрази іншими скрипачами, відтворює основну мелодію твору в колоритній традиційній імпровізаційно-мелізматичній манері. З підключенням тембру блок-флейти ансамбль звучить в естетиці камерного академічного музикування доби українського бароко. Підкреслена кантиленність мелодії з пісенною терцією второю. Наспівно, м'яко, прикритою манерою звуковидобування дитячий гурт «Райгородок» разом із гуртом «Божичі» виспівують дві строфи традиційного тексту колядки. Наступний епізод — інструментальний (із бубном Сусанни Карпенко та дзвіночками дитячої групи), акцентна тридольність із подовженим останнім тактом фрази (зміна 3/4 та 4/4). У наступних вокальних епізодах цікаво темброво представлено фактуру — верхній голос у ритмічному «збільшенні» та з ефектом антифонного звучання поетичного тексту виспівується по черзі: «прозорим» дівочим тембром головного резонування (3–4 строфи), іншою дівчиною — грудним виводом (5–6 строфи) та дзвінком співом тріо хлопчаків-дискантів (1–2).

Співу Сусанни Карпенко притаманні найголовніші ознаки традиційного народнопісенного виконавства, а саме: близька позиція звуку, йодлювання (поліська манера), дрібна мелізматика, мелодична варіативність, виражений музичний та мовний діалекти. Автентичні зразки відтворюються виконавицею з максимальною мірою наближення і заглиблення в специфіку традиційного співу та наукового рівня реконструкції. Під час виступів панує відчуття співпричетності давній культурі, вияв глибинних індивідуальних переживань через такий духовний експресивний акт як традиційний спів, що реалізує внутрішню потребу особистості в самопізнанні та самокатарсисі.

Висновки. Сусанна Карпенко демонструє високу професійну вокальну майстерність унікального традиційного орнаментального співу, витонченість виконання та відчуття стилю. Співачка знаходить гармонійне співвідношення медитативного заглиблення в традицію і художньо виправданого сценічного відтворення емоційно-образної сфери народнопісенного зразка. Багатий досвід експедиційної, дослідницької, викладацької та виконавської діяльності дозволив С. Карпенко відкрити новий напрям своєї творчості, пов'язаний із композиторськими експериментами. Співачка на сучасному етапі продовжує найкращі традиції народного музикування України

та розвиває найскладніший тип виконавського фольклоризму — авторську інтерпретацію (за А. Гурченко). Досліджуючи провідні принципи музичного мислення, що лежать в основі формування давньої народної музичної культури та дотепер пульсують у виконавській традиції, С. Карпенко прагне представити сучасному слухачеві традиційне народнопісенне та інструментальне виконавство України в його самобутній красі й естетиці, цілісності світосприйняття, глибини почуттів та мудрості наших предків.

Перспективою дослідження є подальше вивчення специфіки опрацювання народнопісенного матеріалу в процесі створення його виконавських версій, здійснення аналізу виконавських стилів сучасних співаків — представників перш за все фольклоризму етнографічного типу та теоретичного узагальнення їх творчих методів і сценічного досвіду.

Література:

1. CANLI STUDIO. Сусанна Карпенко. 11.02.18 [Електронний ресурс] : відео // YouTube. — Електрон. дані. — [Відеоролик : 32:10]. — 13 лютого 2018. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=4fgOzna7ak0> (дата звернення : 26.01.2019). — Назва з екрана.
2. Дмитренко М. Українська фольклористика : проблеми методології [Текст] : монографія / Микола Дмитренко. — К. : Паливода А. В., 2014. — 364 с.
3. Карпенко С. Зимовий обрядово-пісенний цикл Східної Чернігівщини (межиріччя Десни і Сейму) [Текст] / Сусанна Карпенко // Проблеми етномузикології. — 2011. — Вип. 6. — С. 75–96.
4. Карпенко С. Інтерв'ю AIFUkraine із Сусанною Карпенко, участницею шоу «Голос країни: Нова історія» (1+1) з команди Олега Скрипки [Електронний ресурс] : відео / Сусанна Карпенко, AIFUkraine // YouTube. — Електрон. дані. — [Відеоролик : 22:49]. — 16 березня 2012. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=SmhZli-v1Ec> (дата звернення : 18.01.2019). — Назва з екрана.
5. Концерт проекту Сусанни Карпенко «Візерунчасті пісні» [Електронний ресурс] : відео // YouTube. — Електрон. дані. — [Відеоролик : 1:08:54]. — 26 січня 2015. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=OUbwK4V-TCw> (дата звернення : 09.01.2019). — Назва з екрана.
6. Куришко-Шаргар Я. Народні пісні Західного та Східного Полісся : виконавський процес і репертуар [Текст] / Яна Куришко-Шаргар ; [заг. ред. Ю. П. Рибак]. — Рівне, 2014. — 132 с.
7. Мацієвський І. Ігри й співголосся. Контонація. Музикологічні розвідки [Текст] / І. Мацієвський. — Тернопіль : Астон, 2002. — 172 с. — ISBN 966-7995-52-6.
8. Різдвяний концерт фольклорного ансамблю «Божичі» [Електронний ресурс] : відео // YouTube. — Електрон. дані. — [Відеоролик : 5:38]. — 22 лютого 2016. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=6zIWYA5vTQI> (дата звернення : 24.01.2019). — Назва з екрана.
9. Сусанна Карпенко — «Божичі» : «Новая радість» [Електронний ресурс] : відео // YouTube. — Електрон. дані. — [Відеоролик : 5:19]. — 15 грудня 2018. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=vpRDbkNK7HA> (дата звернення : 28.01.2019). — Назва з екрана.
10. Фетисов І. «Божичі»: Жива і мертва музика [Електронний ресурс] : фрагмент лекції / Ілля Фетисов // YouTube. — Електрон. дані. — [Відеоролик : 5:49]. — 12 червня 2014. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=USAYT5ZzSIQ> (дата звернення : 25.01.2019). — Назва з екрана.

References:

1. Karpenko, S. (2018, February 13). CANLI STUDIO. Susanna Karpenko. 11.02.18. *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=4fgOzna7ak0>. (In Ukrainian)
2. Dmytrenko, M. (2014). *Ukrainska folklorystyka: problemy metodolohii* [Ukrainian folklore studies: problems of methodology]. Kyiv : Palyvoda A. V. (In Ukrainian)
3. Karpenko, S. (2011). Zymovyi obriadovo-pisennyi tsykl skhidnoi Chernihivshchyny (mezhyrichchia Desny i Seimu) [Winter ritual song cycle of East Chernigiv region (Desna and Seim interfluve)]. *Problemy etnomuzykologhii — Problems of music ethnology*, 6, 75–96. (In Ukrainian)
4. Karpenko, S. & AIFUkraine. (2012, March 16). Interviu AIFUkraine iz Susannoiu Karpenko, uchastnytseiu shou “Holos krainy: Nova istoriia” (1 + 1) z komandy Oleha Skrypky [Interview of AIFUkraine with Susanna Karpenko, participant of the show “Voice of the country: New history” (1 + 1) from the team of Oleg Skrypka]. *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=SmhZli-v1Ec>. (In Ukrainian)
5. Karpenko, S. (2015, January 26). Kontsert proektu Susanny Karpenko “Vizerunchasti pisni” [Concert project by Susanna Karpenko “Vizerunchasti pisni”]. *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=OUbwK4V-TCw>. (In Ukrainian)
6. Kuryshko-Sharhar, Ya. (2014). *Narodni pisni Zakhidnoho ta Skhidnoho Polissia : vykonavskiy protses i repertuar* [Folk songs of the Western and Eastern Polissya: performing process and repertoire]. Rivne. (In Ukrainian)
7. Matsiievskiy, I. (2002). *Ihry y spivholossia. Kontonatsiia. Muzykologhichni rozvidky* [Games and consonance. Contonation. Musicological research]. Ternopil : Aston. (In Ukrainian)
8. Rizdviany kontsert folklornoho ansamblu “Bozhychi” [Christmas Concert of the Folk Ensemble “Bozhychi”]. (2016, February 22). *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=6zIWYA5vTQI>. (In Ukrainian)
9. Karpenko, S. (2018, December 15). Susanna Karpenko — “Bozhychi” : “Novaia radist”. *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=vpRDbkNK7HA>. (In Ukrainian)
10. Fetysov, I. (2014, June 12). “Bozhychi”: Zhyva i mertva muzyka [“Bozhychi”: Live and dead music]. *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=USAYt52ZsIQ>. (In Ukrainian)

Рецензент: Романюк І. А., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри інтерпретології та аналізу музики, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

Стаття надійшла до редакції 28.01.2019